

Technologie is de nieuwe en steeds weer volgende natuur

dr. ir. Koert van Mensvoort

Tekst: Jacques Geluk

Onze vaak autonome en alom aanwezige technologische omgeving is nu zo complex, dat we die moeten beschouwen als een op zichzelf staande nieuwe natuur. Kunstenaar, filosoof en technoloog dr. Koert van Mensvoort noemt dat het 'Next Nature'-concept, dat hij waar hij kan uitdraagt. Door een co-evolutionaire relatie aan te gaan met technologie en een symbiose te realiseren tussen de bio- (de oude natuur) en de technosfeer (de volgende natuur) kunnen we op weg gaan naar een betere toekomst voor de mensheid én de planeet.

Computers met een gigantische rekencapaciteit nemen het door onszelf opgezette financiële systeem over. Corporaties leiden steeds vaker een eigen leven. “De volgende natuur, waarmee ik onze complexe technologische omgeving bedoel, is er dus al en zal tegelijk altijd de volgende natuur blijven. Technologie is niet statisch en blijft veranderen. Deze voortdurende evolutie is een gegeven dat we moeten accepteren en omarmen en waarmee we moeten leren omgaan. Dat kan door de oude natuur en de techniek om ons heen te combineren”, zegt kunstenaar, filosoof en technoloog dr. Koert van Mensvoort, ruim tien jaar na de introductie van zijn ‘Next Nature’-concept. “Door een wandeling in het bos – dat ik destijds beschouwde als een romantisch theater, maar mijn vrienden ervoeren als een heerlijke uitstapje in de natuur – kwam de vraag in me op wat natuur nu eigenlijk is. Die gedachte en de inzichten die daaruit volgden hebben de basis gelegd voor mijn filosofie en het boek dat ik daarover heb geschreven.” Zei hij destijds dat ‘een computervirus natuurlijker is dan een polderlandschap’, nu nuanceert hij dat zonder iets af te doen aan zijn concept.

“Mijn voornaamste boodschap is dat we niet terug, maar vooruit naar de natuur moeten. Door het inzetten en sturen van technologie kunnen we mensen ondersteunen en de volgende natuur laten aansluiten op hun zintuigen en intuïties. Dat zorgt ervoor dat ze zich niet buitengesloten voelen, maar juist veel meer kracht krijgen.” Precies dat is waar Van Mensvoort naartoe wil, zonder de oude natuur te willen vernietigen. “De symbiose tussen beide betekent dat we het goede van de bio- en de technosfeer – de oude en de volgende natuur – in balans kunnen brengen en samenvoegen. Ik ben begonnen met een blik in de achteruitkijkspiegel om te ontdekken hoe we anders tegen dingen kunnen aankijken. Inmiddels zijn we tien jaar verder en is er al heel veel veranderd. Mensen zijn zich nu veel bewuster van wat er om hen heen gebeurt en de urgentie daar wat mee te doen.”

BEDREIGDE DIERSOORT

De groene natuur is volgens Van Mensvoort niet weg. “Daar bouwen we op voort. Bovendien is die oude natuur zelf ook al vele malen geëvolueerd. Zo’n 500 miljoen jaar geleden zijn gewervelde dieren ontstaan na de zogenoemde Cambriëse explosie en moesten al bestaande dieren zich aanpassen. Dat was toen volstrekt nieuw en bijzonder en echt de volgende natuur. Voor de ontdekking van het

vuur en het ontwikkelen van kooktechnieken, die de kwaliteit van het leven verbeterden, en de introductie van landbouwtechnieken geldt hetzelfde. Zonder deze evolutie zou de mens als bedreigde diersoort in het midden van de voedselketen zijn blijven hangen en waarschijnlijk nog steeds niet ouder worden dan gemiddeld 35 jaar. Kinderen, maar ook volwassenen zouden in een wereld zonder techniek – en medicijnen! – aan de onbenulligste ziekten overlijden.”

Lachend zegt Koert van Mensvoort: “De Amazone is natuur zoals zij bedoeld is, maar ik vind het wel naïef en beperkt om te denken dat het natuur is als je door een aangelegd bos in Nederland loopt.” De ecologie van het regenwoud is bedreigd, maar de ecologie van bijvoorbeeld ons financiële systeem kan bedreigend zijn, legt hij uit. “Een Braziliaanse boer kan de goede keus maken door geen bomen te kappen, maar dan verdient hij niets. Wanneer hij ze wel omhakt wordt hij beloond. Het is heel maf dat het financiële

systeem niet aansluit bij de natuurlijke waarde van het oorspronkelijke woud en het zelfs wegvreet. Het is een discrepantie tussen twee dingen, die voor mij beide onder natuur vallen. Dat is een breuk met het geijkte beeld, maar de wijze waarop technologie zich ontwikkelt is volgens mij het gevolg van een natuurlijke dynamiek. Mensen moeten dat beter leren zien, voordat ze beter kunnen handelen en vooruit de toekomst kunnen ingaan. Concepten en mentale kaders komen uit het verleden, maar door anders te kijken ontstaan andere ideeën.” Goed nieuws voor de boer in het regenwoud, die voor het dilemma kappen of niet kappen staat, heeft Van Mensvoort wel. Met als uitgangspunt de goede elementen van de oude natuur te behouden en op de juiste wijze in te passen in het dagelijks leven van nu en de toekomst, introduceert hij de ecomunt. “Die moet de natuurlijke waarde van dat soort systemen tastbaar maken. Als er heel weinig regenwoud over is stijgt de waarde van de munt, als er genoeg is verzwakt hij. Dat is een concreet project, een soort fruit aan de boom waarmee ik de zaai graag laat kennismaken tijdens lezingen.”

‘Misschien moeten we straks niet alleen de panda en de ijsbeer, maar ook de mens redden’

CO-EVOLUTIE MET TECHNOLOGIE

Vroeger was een uitvinding iets statisch, nu ontwikkelt die nieuwe natuur zich vaak zelf. Van Mensvoort noemt als voorbeeld de komst van elektriciteit, een nieuwe vinding die eerst moest worden uitgelegd en pas later aanjager werd van vele nieuwe, steeds sneller gaande ontwikkelingen. “Co-evolutie is in dé natuur niets nieuws. Bijen en bloe-

men zijn ook samen geëvolueerd. Nu gebeurt het ook met ons en technologie. Onze toekomst is ermee verbonden. De technologische ontwikkeling heeft een eigen dynamiek. In het slechtst denkbare scenario kan technologie op ons parasiteren, maar in het beste geval vullen mens en techniek elkaar aan en worden we er beter van. Het is belangrijk als samenleving de effecten van die symbiotische helder te krijgen, want nu slaapwandelen we een beetje in de technologische toekomst. Van gadget naar gadget.”

“Het is belangrijk anders te kijken naar het nu, want dat bepaalt hoe de toekomst er uitziet. Dat wil ik mensen meegeven. Na afloop van presentaties, die ik altijd afstem op het publiek in de zaal, merk ik vaak dat ze hun leefomgeving net iets anders bezien. Ik probeer altijd verbanden te leggen tussen biologie en technologie, de oude en de nieuwe natuur. Dat deden ze trouwens eeuwen geleden al in Oxford. Ze kaptten rond 1600 400 jaar oude bomen om daarvan steunpilaren voor een nieuw gebouw te maken. Door dat ze voorzagen dat die pilaren na 400 jaar aan vervanging toe zouden zijn, plantten ze meteen nieuwe bomen. Dat is ecologische intelligentie. Ook nu maak ik graag met voorbeelden duidelijk wat mijn ‘Next Nature’-filosofie inhoudt. De datafontein, een tien jaar oude internetgebaseerde installatie die ik nog steeds als video laat zien, verbindt twee elementaire zaken uit beide werelden met elkaar: water en valuta.”

BUIKVET ALS ENERGIEBRON

In de onlangs nog geactualiseerde Nano-supermarkt, een reizende expositie die verschillende locaties aandoet, zijn producten te zien die de komende jaren op de markt zouden kunnen komen en het liefst heel controversieel zijn. “Het doel daarvan is een diepgaande discussie op gang te brengen over de toekomst van de technologie op een voor iedereen toegankelijke manier. Een van die producten is bijvoorbeeld de energieriem, waarmee mensen hun mobiele telefoon kunnen opladen door gebruik te maken van hun eigen buikvet. De energie die vrijkomt bij vetverbranding is in principe om

‘Nu slaapwandelen we een beetje in de technologische toekomst’

te zetten in elektriciteit, maar het aansluiten van de buik aan een oplaadriem gaat veel mensen waarschijnlijk te ver. Bovendien is het nu niet mogelijk. Ik noem mezelf wel eens een uitvinder van dingen die nog helemaal niet kunnen, zoals ook de Google Nose, een product waarmee mensen net zo goed kunnen ruiken als een speurhond. De digitale wereld negeert reukzin, een van onze persoonlijkste zintuigen. Niemand doet daar iets mee, dus hebben wij dat opgepakt. Nanotechnologen zijn enthousiast.”

NATUURORGANISATIE

Koert van Mensvoort is bezig met de oprichting van een eenentwintigste-eeuwse natuurorganisatie, die vooruitblijkt en nieuwe technologie wil inzetten voor een natuurlijkere wereld. “Bestaande organisaties vinden dat de natuur weer moet worden zoals ze was voordat de mens er met zijn vingers aanzat. Dat klopt volgens mij niet. Natuur is dynamisch en verandert sowieso, dus moeten we vooruit- en niet terugkijken. André Kuipers, Bas Haring, Mark Post (die een kweekvleeshamburger heeft ontwikkeld) en Daan Roosegaarde zijn ambassadeurs van onze club, waarvan iedereen lid mag worden. André is in een technologische doos de ruimte ingegaan en heeft ervaren hoe prachtig en kwetsbaar de aarde is. Door zijn liefde voor technologie en zijn waardering voor de oude natuur past

hij goed bij ons. Daan droomt ervan koraalrif in de steden te bouwen en dat doe ik zelf ook, want dankzij technologie ontstaat een natuurlijkere wereld. Bas heeft als filosoof over dit soort thema's geschreven.”

HUMAAN

“Nieuwe dingen van vandaag worden op den duur vanzelf onderdeel van de volgende natuur en de menselijke natuur. Ik vraag me wel bij elke nieuwe technologie af of die humaan is en mijn menselijke behoeftes, menselijkheid, zintuigen en intuïties ondersteunt en mijn dromen helpt waarmaken. Dat levert waarschijnlijk een 60-40-antwoord op, dat me in staat stelt betere keuzes te maken. Ik ben geen doemdenker en techno-utopist, maar we staan wel op een kruispunt. Die nieuwe technologie is net als de oude natuur wild en onvoorspelbaar en misschien moeten we straks niet alleen de panda en de ijsbeer, maar ook de mens redden. Ik ben zo optimistisch dat ik denk dat we dat kunnen.”

Koert van Mensvoort heeft – omdat hij ontdekte dat hij voor hetzelfde (college) geld meerdere studies kon doen – tegelijkertijd

informatica en filosofie gestudeerd en de kunstacademie gedaan. Nu werkt hij precies in het gebied waar technologie, creativiteit en filosofie samenkomen. Hij heeft verschillende boeken en publicaties (mede) op zijn naam staan, waaronder ‘Next Nature’, ‘Natuur 2.0’ en ‘Visual power’. Van Mensvoort is directeur van het Next Nature Network, een denktank rond de veranderende relatie tussen mensen, natuur en technologie. Daarnaast geeft hij lezingen en presentaties.

koertvanmensvoort@speakersacademy.nl